

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē araṇyakāṇḍē

|| trisaptatitamaḥ sargaḥ ||

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trisaptatitamaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmalakṣmaṇau prati ṛṣyamūkapampāsarōvarayōrmārgaṇ
varṇayitvā mataṅgamunērvanasyāśramasya paricayaṇ dattvā
divyarūpasya kabandhasya tataḥ prasthānam

darśayitvā tu rāmāya
sītāyāḥ parimārgaṇē |
vākyamanvarthamarthajñāḥ
kabandhaḥ punarabravīt || 3.73.1 ||

ēṣa rāma śivaḥ panthā
yatraite puṣpitā drumāḥ |
praticīṇ diśamāśritya
prakāśantē manōramāḥ || 3.73.2 ||

jambūpriyālapanasā
nyagrōdhaplakṣatindukāḥ |
aśvatthāḥ karṇikārāśca
cūtāścānyē ca pādapāḥ || 3.73.3 ||

dhanvanā nāgavrṅkṣāśca
tilakā naktamālakāḥ |

nīlāsōkāḥ kadambāśca

karavīrāśca puṣpitāḥ || 3.73.4 ||

agnimukhyā asōkāśca

suraktāḥ pāribhadrakāḥ |

tānāruhyāthavā bhūmau

pātayitvā ca tān balāt || 3.73.5 ||

phalānyamṛtakalpāni

bhakṣayitvā gamiṣyathaḥ |

tadatikramya kākutstha

vanam puṣpitapādapam || 3.73.6 ||

nandanapratimam tvānyat

kuravastūttarā iva |

sarvakālaphalā yatra

pādapā madhurasravāḥ || 3.73.7 ||

sarvā ca ṛtavastatra

vanē caitrarathē yathā |

phalabhāranatāstatra

mahāvīṭapadhāriṇaḥ || 3.73.8 ||

śōbhantē sarvatastatra

mēghaparvatasannibhāḥ |

tānāruhyāthavā bhūmau

pātayitvāthavā sukham || 3.73.9 ||

phalānyamṛtakalpāni

lakṣmaṇastē pradāsyati |

caṅkramantau varāñśailā -

ñśailācchailaṃ vanād vanam || 3.73.10 ||

tataḥ puṣkariṇīm vīrau

pampāṃ nāma gamiṣyathaḥ |

aśarkarāmaṃvibhramśāṃ

samatīrthāmaśaivalām || 3.73.11 ||

rāma sañjātavālūkāṃ

kamalōtpalaśōbhitām |

tatra haṃsāḥ plavāḥ krauñcāḥ

kurarāścaiva rāghava || 3.73.12 ||

valgusvarā nikūjanti

pampāsalilagōcarāḥ |

nōdvijantē narān drṣṭvā

vadhasyākōvidāḥ śubhāḥ || 3.73.13 ||

ghṛtapiṇḍōpamān sthūlāṃ -

stān dvijān bhakṣayiṣyathaḥ |

rōhitān vakratuṇḍāṃśca

nalamināṃśca rāghava || 3.73.14 ||

pampāyāmiṣubhirmatsyāṃ -

statra rāma varān hatān |

nistvakpakṣānayaṣtaptā -

nakṣānaikakaṇṭakān || 3.73.15 ||

tava bhaktyā samāyuktō

lakṣmaṇaḥ sampradāsyati |

bhṛśaṃ tān khādatō matsyān
pampāyāḥ puṣpasañcayē || 3.73.16 ||

padmagandhi śivaṃ vāri
sukhaśītamanāmayam |
uddhṛtya sa tadākliṣṭaṃ
rūpyasphaṭikasannibham || 3.73.17 ||

atha puṣkaraparṇēna
lakṣmaṇaḥ pāyayiṣyati |
sthūlān giriguhāśayyān
vānarān vanacāriṇaḥ || 3.73.18 ||

sāyāhnē vicaran rāma
darśayiṣyati lakṣmaṇaḥ |
apāṃ lōbhādupāvṛttān
vṛṣabhāniva nardataḥ || 3.73.19 ||

sthūlān pītāṃśca pampāyāṃ
drakṣyasi tvaṃ narōttama |
sāyāhnē vicaran rāma
viṭapī mālyadhāriṇaḥ || 3.73.20 ||

śivōdakaṃ ca pampāyāṃ
drṣṭvā śōkaṃ vihāsyasi |
sumanōbhiścitāstatra
tilakā naktamālakāḥ || 3.73.21 ||

utpalāni ca phullāni
pañkajāni ca rāghava |

na tāni kaścīnmālyāni
tatrārōpayitā naraḥ || 3.73.22 ||

na ca vai mlānatāṃ yānti
na ca śīryanti rāghava |
mataṅgaśiṣyāstatrāsa -
nnṛṣayaḥ susamāhitāḥ || 3.73.23 ||

tēṣāṃ bhārābhitaptānāṃ
vanyamāharatāṃ gurōḥ |
yē prapēturmahīṃ tūrṇaṃ
śarīrāt svēdabindavaḥ || 3.73.24 ||

tāni mālyāni jātāni
munīnāṃ tapasā tadā |
svēdabindusamutthāni
na vinaśyanti rāghava || 3.73.25 ||

tēṣāṃ gatānāmadyāpi
dṛśyatē paricāriṇī |
śramaṇī śabarī nāma
kākutstha cirajīvinī || 3.73.26 ||

tvāṃ tu dharmē sthitā nityaṃ
sarvabhūtanamaskṛtam |
dṛṣṭvā dēvōpamaṃ rāma
svargalōkaṃ gamiṣyati || 3.73.27 ||

tatastadrāma pampāyā -
stīramāśritya paścimam |

āśramasthānamatulaṃ

guhyaṃ kākutstha paśyasi || 3.73.28 ||

na tatrākramituṃ nāgāḥ

śaknuvanti tadāśramē |

ṛṣēstasya mataṅgasya

vidhānāt tacca kānanam || 3.73.29 ||

mataṅgavanamityēva

viśrutaṃ raghunandana |

tasmin nandanasaṅkāśē

dēvāraṇyōpamē vanē || 3.73.30 ||

nānāvihagasaṅkīrṇē

raṃsyasē rāma nirvṛtaḥ |

ṛṣyamūkastu pampāyāḥ

purastāt puṣpitadrumaḥ || 3.73.31 ||

suduḥkhārōhaṇaścaiva

śīsunāgābhirakṣitaḥ |

udārō brahmaṇā caiva

pūrvakālē'bhinirmitaḥ || 3.73.32 ||

śayānaḥ puruṣō rāma

tasya śailasya mūrdhani |

yat svapnaṃ labhatē vittaṃ

tat prabuddhō'dhigacchati || 3.73.33 ||

yastvēnaṃ viṣamācāraḥ

pāpakarmādhirōhati |

tatraiva praharantyēnaṃ
suptamādāya rākṣasāḥ || 3.73.34 ||

tatrāpi śísunāgānā -
mākrandaḥ śrūyatē mahān |
krīḍatāṃ rāma pampāyāṃ
mataṅgāśramavāsinām || 3.73.35 ||

saktā rudhiradhārābhiḥ
saṃhatya paramadvipāḥ |
pracaranti pṛthakkīrṇā
mēghavarṇāstarasvinaḥ || 3.73.36 ||

tē tatra pītvā pānīyaṃ
vimalaṃ cāru śōbhanam |
atyantasukhasaṃsparśa
sarvagandhasamanvitam || 3.73.37 ||

nirvṛttāḥ saṃvigāhantē
vanāni vanagōcarāḥ |
ṛkṣāṃśca dvīpinaścaiva
nīlakōmalakaprabhān || 3.73.38 ||

rurūnapētānajayān
dṛṣṭvā śōkaṃ prahāsyasi |
rāma tasya tu śailasya
mahatī śōbhatē guhā || 3.73.39 ||

śilāpidhānā kākutstha
duḥkhaṃ cāsyāḥ pravēśanam |

tasyā guhāyāḥ prāgdvārē
mahāñśītōdakō hradaḥ || 3.73.40 ||

bahumūlaphalō ramyō
nānānagasamākulaḥ |
tasyāṃ vasati dharmātmā
sugrīvaḥ saha vānaraiḥ || 3.73.41 ||

kadācicchikharē tasya
parvatasyāpi tiṣṭhati |
kabandhastvanuśāsyaivaṃ
tāvubhau rāmalakṣmaṇau || 3.73.42 ||

sragvī bhāskaravarṇābhaḥ
khē vyarōcata vīryavān |
taṃ tu khaṣṭhaṃ mahābhāgaṃ
tāvubhau rāmalakṣmaṇau || 3.73.43 ||

prasthitau tvaṃ vrajasvēti vākyamūcaturantikē |
gamyatāṃ kāryasiddhyarthamiti tāvabravīt sa ca || 3.73.44 ||

suprītau tāvanujñāpya
kabandhaḥ prasthitastadā || 3.73.45 ||

sa tat kabandhaḥ pratipadya rūpaṃ
vṛtaḥ śriyā bhāsvarasarvadēhaḥ |
nidarśayan rāmamavēkṣya khaṣṭhaḥ
sakhyaṃ kuruṣvēti tadābhyuvāca || 3.73.46 ||

|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye

araṇyakāṇḍē trisaptatitamaḥ sargaḥ ||